

„Felszínre kell hoznunk a társulatban rejlő tehetséget”

Petrovics Emilt zenei tanács segíti főzeneigazgatói munkájában

Szinetár Miklós, a Magyar Állami Operaház újonnan kinevezett intendáns-főigazgatója január 2-től Petrovics Emilt nevezte ki megbízott főzeneigazgatónak a társulat élére. A zeneszerző legfontosabb főzeneigazgatói feladatát abban látja, hogy összehangolja, és minél jobban segítse kibontakozni azt a rendkívül sokrétű tehetséget, amely a dalszínház tagjaiban fellelhető. Úgy véli, figyelmes és rendkívül pontos irányítás mellett mindenfajta külső beavatkozás nélkül nagyszerű színházat lehet teremteni az Ybl-palotában valamint a Köztársaság téri teátrumban.

– Főzeneigazgatóként mit tart az első, legsürgetőbb feladatának?

– Az utóbbi hónapokban, még tanácsadóként, felmértem a különböző zenei társulatokat – a zenekar, az énekkar, a korrepetítorok, a magánénekesek, a karmesterek – tevékenységét, működését, s ennek alapján igyekeztem megtervezni, milyen lépésekre is van szükség. Szerencsére, égető gond sehol sincs, de azért jó néhány átalakításra szükség van.

– Nemrég, egy januári sajtótájékoztatón kifejtette, Ön is két külön zenekarban gondolkodik, pedig talán ez volt az előző vezetés legtöbb vitát kiváltó intézkedése.

– Az Erkel és Opera Zenekar modellje már évekkorábban is létezett, az elmúlt évadban megvalósított szétválasztásnak viszont az alapkoncepciója volt helytelen. Az előző vezetés ugyanis az általa gyengébbnek tartott muzsikusokat az Erkel együttesébe, a jobbkat pedig az Operaházba osztotta be. Ezt mélységes tévedésnek tartom, hiszen ez majdnem egyenlő azzal, mint amikor az embereket felsőbb és alsóbrendűekre osztják. Mindkét zenekarban vannak nagyszerű zenészek és természetesen gyengébb muzsikusok is. Két, kiegyenlített erőkből álló együttesre van hát szükség, melyek között szabad az átjárás. Már csak azért is, hiszen mindkét színházban akad olyan előadás, amely hatalmas együttest igényel, s ilyenkor a két zenekar kiegészíti egymást. Ha pedig egy egy remek, egyébként az Erkelben játszó muzsikus szeretné az operaházi produkciókban is kipróbálni magát, akkor annak sincsen semmi akadály. Mindenkinek módot adunk arra, hogy megvalósítsa, kibontakoztassa művészi ambícióit.

Terveim között szerepel egyébként, hogy koncertsorozatokat indítunk az Erkel Színházban, s ezeken az esteken válogatott együttes muzsikál majd. A Köztársaság téri teátrum ideális a hangversenyekhez, hiszen a legnagyobb karmesterek (Erich Kleiber, Leonard Bernstein) is szívesen léptek fel ezen a helyszínen.

– A mostani felosztáshoz képest változik a jövőben a két együttes összetétele?

– Nem, a jelenlegi Erkel–Opera együttes változatlan marad, s csupán azokat az igazságtalan, téves döntéseket igyekezünk orvosolni, amelyek csupán a muzsikusok megalázását szolgálták. Ezért a legfontosabb feladatunknak éppen azt tartom, hogy mindkét együttes önbecsülését helyrehozzuk. A zenekaroknak pedig azzal kell foglalkozniuk, hogy minél igényesebben oldják meg a feladatukat. S úgy látom, jó úton haladunk. Természetesen, akadnak gyengébb esték is, de ennyi előadást, fellépést az ország más együttesei is aligha tudnának teljesíteni. Egy Wagner-opera előadása például egy öt órás koncertnek felel meg. Kíváncsi lennék arra a zenekarra, amely egy ilyen estét kevesebb „hibával” lenne képes végigjátszani!

– Az állami támogatásnak köszönhető, megemelt fizetéseket az előző vezetés a próbajátékokon nyújtott teljesítmény alapján osztotta el. Most azonban úgy hallottam, egészségesítették a muzsikusok bérét.

– Iparkodtunk kiegyenlíteni az elfogadhatatlan különbségeket. De hát bizonyára a munkánk némi hiányosságot is maga után hagyott. Ez okozott némi háborgást, hiszen a kiugróan magas összeget keresők úgy érezték, nem kaptak annyi emelést,

mint a náluk gyengébbnek tartott kollégák. Szeretném mégis hangsúlyozni, hogy nagyon lényegesnek tartom a béremelést, hiszen a muzsikusaink még így sincsenek túlfizetve. Azt a szintet sikerült elérnünk, ami tisztességes megélhetést biztosít.

– A különböző fizetési kategóriák elvileg azt a célt is szolgálják – más zenekaroknál is akad erre precedens –, hogy minél kiemelkedőbb teljesítményre ösztönözzék a zenészeket sőt, sok helyen a szolgálatok száma is jócskán befolyásolja a hó végén felvett bért.

– Úgy vélem, felnőtt emberekről, művészekről van szó, s mindenkinek az a célja, hogy minél jobban muzsikáljon. Most a szakszervezettel, a közalkalmazotti tanáccsal és a zenekar vezetőivel úgy döntöttünk, hogy a „pótlékokat” beépítjük az alapbérbe, s így nem attól függ a fizetés nagysága, hogy ki hányszor játszik. Művé-

szeti területen ugyanis tényleg felnőttek kell tekintenünk a munkavállalókat és testületeiket. Ők osztják be egymás között a munkát, s az ő feladatuk, hogy mindenki tehetségéhez mérten vegye ki a részét a tennivalókból. Nekik kell megkeresniük az igazságos munkaelosztás és javadalmazás útjait, hiszen ők ülnek egymás mellett, ők hallják egymást, ők élvezik vagy szenvedik el kollégáik teljesítményét.

Harmonikus együttműködésre törekszünk, nem szeretnénk szembeállítani a munkaadókat a munkavállalókkal. Mi most minden tár esetében ezt az utat választottuk, de ha nem válik be, akkor másképpen fogjuk folytatni. A feladatokat és a pénzt ők osztják el, a végső teljesítményüket én ítélem meg. Meg kell mondjam, optimista vagyok, mert azt látom, mindkét zenekar nagyon ambiciózus, hihetetlen akarással szeretnének jól muzsikálni.

– Az énekkar esetében is megosztott marad a két társulat?

– Igen. Amikor 1990-ben lemondtam az Operaház főigazgatói posztjáról és távoztam a dalszínházból, akkor is két énekkar működött. Ezt így tartom helyesnek, viszont az énekkar szétosztásánál is elfogadhatatlan az a szemlélet, hogy a „jó” az Operaházban énekelnek, a „rosszak”, a nyugdíj előtt állók pedig az Erkelben. Nem lehet kitüntetett figyelemmel bánni az egyik együttesrel, s hányaveti módon a másikkal. Más módon bár, mint a zenekar esetében, de a két énekkar között is kell lennie átjárásnak. Itt a helyzet nehezebb, mert a kórustagoknak nemcsak az adott műveket kell ismerniük, hanem a színpadi mozgásokat, rendezői instrukciókat is. Ez bizony megnehezíti a cserét.

– A két kórus a mostani összetételében lép továbbra is színpadra?

– A két énekkart nehéz vegyíteni, és a mostanra kialakult helyzetet nem kívánom gyökeresen felkavarni. Az Operaházban valóban egyre jobb a kórus, s szeretném, ha ez a tendencia az Erkelben is érvényesülne, s ott is fiatal, képzett, jó énekesekkel egészülne ki az énekkar. Azt azonban nem lehet elfelejteni, hogy egy operai kórusnak az a jellemzője, hogy kívülről tudja a darabokat, s egy komoly, harminc-ötven operából álló repertoárt bizony hosszú évek munkájával lehet csak elsajátítani. Operai tapasztalattal nem rendelkező ifjú tehet-

ségekből létrehozni tehát egy működő színházi énekkart nem lehet.

– Ezek szerint a zenekarhoz hasonlóan, végre a kórusban is béke és nyugalom uralkodik?

– Ezt nem állíthatom. A kórus másfajta kollektíva, mint a zenekar. Nincsenek instrumentumaik, amelybe bekapaszkodhatnának, a testüket kell hangszerként használniuk, így számos területen sokkal érzékenyebbek, sérülékenyebbek, mint a zenészek. Míg a zenekar nagyon heterogén társulat, s másképp szemléli a világot a prímsszólam, mint például a fúvósok, addig a kórusban mindenki ugyanazon módon fejezi ki magát. Emiatt sokkal több az ellentét, és másfajta versenytudást folytatnak, mint a muzsikások. Bár az ő „pótlékaikat” is beépítettük az alapbérbe, azért a fellépések száma még mindig lényeges eleme a fizetésüknek, s persze ez is rontja az egymáshoz való viszonyukat. Két szakember áll az együttesek élén, *Katona Anikó* az egész kórusért felel, *Drucker Péter* pedig inkább az operai társulattal foglalkozik. Tevékenységükben akadnak diszharmonikus jelenségek, s ez rendkívül rossz hatással van a kórusra. Erre a problémára minél előbb megoldást kell találnunk. Az mindenesetre biztató, hogy az énekkaroknál is mindenki-
ben rengeteg az akarás.

– Nem nehezíti az ön főzeneigazgatói feladatát, hogy nem gyakorló karmesterként áll az együttes élén?

– Az eddigi visszajelzésekből úgy veszem észre, hogy nem, sőt sokkal inkább értékelik azt a fajta tevékenységet, amelyet én végzek. Jelen helyzetben erre van szükség. Ott vagyok ugyanis a próbák legtöbbször, s minden este vagy az Operaház vagy az Erkel Színház nézőterén ülök. Örülnek, hogy sokat vagyok velük, s minősítem a teljesítményüket. Az előadás végén elmondom a művészeknek, hogy mi volt az, ami az esten nagyszerűen sikerült, s mely részekkel voltam elégedetlen. A muzsikások között sok régi barátom van, így velük bizalmasan tudok bármiről beszélgetni. Az együttes egyébként némi aggodalmaskodó reménnyel megkérdezte, kívánok-e dirigálni. Nem akarok. Korábban sok lemezfelvételt készíttettem a társulattal, s egyéb fellépések alkalmával is vezényeltem őket, de most nem ez a feladatom. Dirigensi ambícióim nincsenek, terrorizálni meg pláne nem kívánom őket. Azt szeretném, hogy motor legyek köztük, olyan valaki, aki segít gyorsulni, gázt adni, ha kell. Sőt, most úgy döntöttem, hogy zeneakadémiai munkámat is befejezem, hogy minden időmet és energiámat az operai ügyekre tudjam fordítani.

– De egy karmesternek azért más a viszonya az együttessel, néha talán könnyebb a dolga.

– Egy dirigens azt mondja a próbán, hogy ez és ez a taktus rossz, s ennek valóban más a hatása, mint amikor az előadást követően mond valamit az ember, amin érdemes elgondolkodni, s amivel nem szégyeníti meg az előadókat. A karmester másfajta viszonyban áll az együttessel, mint én, de abban egyáltalán nem vagyok biztos, hogy neki könnyebb lenne a dolga...

– Ráadásul a dirigensek is elmondhatják, hogyan látják az együttes működését, hiszen ön létrehozott maga mellé egy zenei tanácsot, amelynek munkájában a karmesterek is részt vesznek.

– Egy ilyen társulatnál minden mindenre és mindenkire visszahat, így igyekszem minél alaposabban tájékozódni, és csak ezt követően hozni döntéseket repertoárról, bemutatókról, szereposztásokról. Ennek a zenei tanácsnak a munkájában a dirigensek mellett korrepetitorok is részt vesznek, s velük tárgyalom végig a lényeges zenei kérdéseket. Szeretném ugyanis elérni, hogy olyan emberek lépjenek szín-

padra, akik jól tudnak együttműködni, illik egymáshoz a hangjuk, az alkattuk, s örülnék, ha mindezenemcsak az énekesekre, hanem a zenekarra, sőt még a kórusra is igaz lenne. Ehhez különös odafigyelésre, a társulat alapos ismeretére van szükség, s csak bízni tudok abban, hogy mindezen hamarosan, ebben a formában meg is valósul, hiszen a társulat még ma sem képes a tehetségének nagyobb részét a közös muzsikálásra fordítani, többek között a rossz szervezés, a rossz belső kommunikáció, rossz beosztás és próbarend miatt. De azt gondolom, ha sikerül a céljainkat megvalósítani, akkor valóban ki tudjuk aknázni a társulatban rejlő értékeket, hiszen a dalszínház tele van tehetséges emberekkel. S velük nagyszerű színházat hozhatunk létre! Olyan jól, hogy versenyképesek leszünk bármelyik európai operaházzal.

– Beszéltünk arról, hogy ilyen nagy előadásszámnál óhatatlanul vannak nagyszerű, de akadnak gyengébb előadások is. A cél az átlagosan jó színvonal?

– Én nagyon magas átlagszínvonalat szeretnék elérni. Annak nagyon örülök, hogy az utóbbi hónapok alatt rengeteg lelkes fiatal találtam a házban, akik hittel állnak a műfaj és a dalszínház szolgálatába. Jó velük dolgozni, erőt adnak nekem is.

– Milyen vendégjárásra számíthat a budapesti közönség?

– Úgy vélem, időről-időre meg kell hívunk egy-egy nagynevű művészt, de csak kiegészítésként, a produkciók megkoronázására. Olyan művészeket kell vendégül látnunk, akiket a közönség is örömmel fogad, s akik új szint képesek hozni az előadásainkba, akiktől tanulhatunk. Nemcsak énekesekre gondolok, hanem karmesterekre, rendezőkre és kiváló hangszeres szólistákra is. Frissítésre mindig szükség van.

– Sok vita folyt az utóbbi időben arról, hogy egy színház művészeinek közalkal-

mazottaknak kell-e lenniük. Önnek mi erről a véleménye?

– Úgy vélem, a művészek számára nagyon lényeges, hogy legyen egy ház, egy társulat, amelyhez tartoznak, s ahol valószínűleg művészi műhelymunkának lehetnek részesei. Viszont az is tény, hogy nem lehet valakit éveken át csak azért eltartani, mert egyszer sikerült bekerülnie a társulatba, s hónapról-hónapra fizetni a bérét a semmiért. Ez a kérdés is a jövő megoldásra váró problémái közé tartozik. Az azonban biztos, hogy akadnak olyan énekesek, akik már nem tudnak olyan művészi színvonalat produkálni, mint amelyet a hosszú évek során megszokott tőlük a közönség. Őket és a publikumot sem szabad csalódásnak kiténni. Meg kell találni számukra azokat a feladatokat, szerepeket, amelyekben jól érzik magukat, s amelyekkel lassan és méltósággal vonulhatnak vissza. Ezek a művészek attól fáradtak meg, hogy a magyar közönséget szolgálták, szórakoztatták, s estéről-estére művészi élményt nyújtottak. Megszerzett tudásukat, tapasztalatukat pedig használni kell. Mindezt gyengéden és emberségesen kell működtetni.

– Szinetár főigazgató úr többször említette, szeretné kinevelni utódját, s az utolsó évében együtt dolgozni vele, ahogy egyébként Nyugaton, a nagyobb operaházakban ez bevett gyakorlat. Ön is ezt az utat kívánja követni?

– Feltétlenül. Nagy örömemre sok a fiatal tehetséges karmester, jelenleg is az Operaházban dolgozik közülük jó néhány, s magam is szeretném, ha az eddigi tudásomat, tapasztalataimat megosztanám azokkal, aki később irányítják majd ezt a házat.

– Jelenleg megbízott főzeneigazgató, hiszen erre a posztra pályázatot írt ki a főintendáns. Pályázik?

– Természetesen, bár kicsit komikusnak érzem a dolgot, de egy demokráciában „rendnek kell lennie”. Mindenesetre ez egy olyan pozíció, amelyre igenis pályázni kell, enélkül az intendáns-főigazgató egyébként nem nevezheti ki a főzeneigazgatót. Tehát be fogom adni a pályázatomat, s remélhetőleg február végéig az egész procedúra lezajlik.

R. Zs.